

Формирование на базе научно-исследовательских институтов региональных центров науки, инноваций, информатизации, центров трансфера технологий, физико-химического аналитического центра, бизнес-инкубаторов, центров подготовки, переподготовки специалистов, в первую очередь инженерного направления, а также других инновационных структур.

Таким образом, новая стратегия развития экономики региона, как и всей страны, должна опираться на эффективные управленческие механизмы, направленные на изменение структуры экономики в сторону её полифункциональности за счёт увеличения производства продукции с высокой добавленной стоимостью. В связи с этим промышленные предприятия нуждаются в техническом обновлении и внедрении инновационных технологий для повышения конкурентоспособности региона, в создании инвестиционно привлекательной среды для модернизации хозяйственного комплекса. На такие проекты возлагают большие надежды, потому что в их рамках возможно вовлечь в задействованный регион мощные предприятия, передовые технологии, даст новые рабочие места и значительные поступления в бюджеты. Мировой опыт свидетельствует о чрезвычайной важности инновационных индустриальных комплексов для районов с крайне тяжёлой социально-экономической ситуацией. Они, по сути, становятся инструментом выживания региона, позволяют привлекать необходимые средства для осуществления безотлагательных стабилизационных мероприятий.

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ:

1. Деньги ЕС помогут громадам // Донецкий областной совет. [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://sovet.donbass.com/?lang=ru&sec=04.04&iface=Public&cmd=shownews&args=id:2725>
2. Гринько Т.В. Проблеми формування концепції інноваційного розвитку промисловості України // Економіка промисловості. – 2013. - №3. – С. 163-169. - Режим доступа: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/52342>
3. Инновации в промышленности в 2011 году. Прес-бюлетень №5. // Главное управление статистики в Донецкой области [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://donetskstat.gov.ua/pres/presreliz.php?dn=0512&number=0#7>
4. Инновации в промышленности в 2012 году. Прес-бюлетень №4. // Главное управление статистики в Донецкой области [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://donetskstat.gov.ua/pres/presreliz.php?dn=0413&number=0#3>
5. Инновации в промышленности в 2013 году. Прес-бюлетень №4. // Главное управление статистики в Донецкой области [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://donetskstat.gov.ua/pres/presreliz.php?dn=0414&number=0#4>
6. Мазур А.А., Пустовойт С.В. Технологічні парки України: цифри, факти, проблеми // Наука та інновації. – 2013. – Т.9. – №3. – С. 59-72. – Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/scinn_2013_3_9.pdf
7. Макогон Ю.В., Доля І.М., Клименко О.Ю. Стратегічні пріоритети диверсифікації регіональних економічних комплексів Сходу України / Регіональний філіал Національного інституту стратегічних досліджень у м. Донецьку – Донецьк, 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dn.niss.gov.ua/public/File/19.11.2013/Doklad19.11.13.pdf>
8. Уханова І.О. Технологічні парки як чинник стимулювання розвитку інноваційної економіки в сучасних умовах // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць – Маріуполь, 2011. – Том 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tpaiv/2011_2/10.pdf

УДК 371.13

ДОМІНАНТИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В КООРДИНАТАХ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ КРАЇНИ: ДОСВІД ШВЕЙЦАРІЇ

Присвітла О.В., асистент кафедри економіки та організації виробництва, Дніпродзержинський державний технічний університет, м. Дніпродзержинськ

Присвітла О.В. Домінанти розвитку освіти в координатах міжнародної конкурентоздатності країни: досвід Швейцарії

Проаналізовано стан інноваційного розвитку Швейцарії за останні п'ять років, виявлено позитивні тенденції макропоказників національної економіки та основні фактори успіху. Визначено основні доміанти розвитку освіти Швейцарії: системність реформ і керування процесу; політика стимулювання співпраці університетської науки і бізнесу для створення наукоємних підприємств; інтеграція університетської освіти та науки у глобальний науковий простір; орієнтація на «елітність» при виборі професіоналів у сфері науки і освіти; посилення інноваційної функції освіти. Обґрунтовано вплив освіти на міжнародну конкурентоспроможність національної економіки Швейцарії.

Ключові слова: інноватори, пріоритети освіти, цивілізаційний розвиток, співпраця, інноваційна активність, міжнародна діяльність, конкуренція.

Присвітла О.В. Домінанти розвитку освіти в координатах міжнародної конкурентоздатності країни: досвід Швейцарії

Проанализировано состояние инновационного развития Швейцарии за последние пять лет, выявлены положительные тенденции макропоказателей национальной экономики и основные факторы успеха. Определены основные доминанты развития образования Швейцарии: системность реформ и управляемость процесса; политика стимулирования сотрудничества университетской науки и бизнеса для создания наукоёмких предприятий; интеграция университетского образования и науки в глобальное научное пространство; ориентация на «элитность» при выборе профессионалов в сфере науки и образования; усиление инновационной функции образования. Обосновано влияние образования на международную конкурентоспособность национальной экономики Швейцарии.

Ключевые слова: инноваторы, приоритеты образования, цивилизационное развитие, сотрудничество, инновационная активность, международная деятельность, конкуренция.

Prisvitla O. Dominants of the development of education in the country's international competitiveness: the experience of Switzerland

The condition of innovative development of Switzerland for the past five years, revealed positive trends of macroeconomic indicators of the national economy and key success factors. The main dominant of the development of education in Switzerland systemic reforms and control process; policies to stimulate cooperation of university science and business to create a knowledge-based businesses; integration of university education and science in the global scientific space; focus on the "elite" in the choice of professionals in the field of science and education; strengthening the innovation function of education. Justified by the impact of education on the international competitiveness of the national economy of Switzerland.

Keywords: innovators, priorities, education, civilization development, collaboration, innovation activity, international activities, competition.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації світогосподарського розвитку освіта є невід'ємною складовою системи, яка забезпечує рух інтелекту, інформації та людського капіталу – основних факторів, що визначають геополітичне становище будь-якої країни у світовій економіці. Формування інтелектуальної еліти стає важливим фактором міжнародної конкурентоспроможності корпорацій та країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні ознаки науково-технологічних зрушень на основі інформатизації суспільства проявляються у формуванні нових економічних систем, які успішно впроваджуються і в практику освітніх послуг. Інтелектуально-

інформаційні ресурси, не маючи абсолютних кількісних обмежень, здатні до тиражування і саморозвитку. Через розповсюдження інновацій у сфері технологій і менеджменту, динамізацію та диверсифікацію обміну товарами, послугами, інвестиціями глобалізація сприяє підвищенню ефективності розвитку всіх суб'єктів ринку [2, с.22 - 23]. Особливого значення набуває розвиток нових форм співпраці у тріаді: «держава – освіта – бізнес».

Окремі аспекти інтеграції науки, освіти та бізнесу подані у працях як українських, так і російських науковців. Зокрема, О. Амоша, А. Землянкін, Г. Мойсеев [1] пропонують удосконалити взаємодію науки, освіти і промислового виробництва шляхом створення науково-освітніх або освітньо-наукових комплексів асоціативного типу із залученням підприємств промисловості, Ю. Левицький [7] розкриває значення та місце освіти у зв'язках з наукою й виробництвом, О. Голіченко [3] розглядає процес інтеграції з позиції налагодження ефективних схем кооперації та спеціалізації між учасниками цього процесу, Т. Кузнецова і Г. Китова [6] досліджують стан інтеграції науки й освіти в російських реаліях, потреби і завдання поліпшення умов інтеграції на сучасному етапі розвитку, О. Катаєв [5] досліджує питання інноваційної діяльності науково-освітніх комплексів. Роль класичних університетів у формуванні інноваційного потенціалу національної економіки в умовах глобального інноваційного середовища та розвиток форм співпраці у тріаді «наука ж– освіта –виробництво» досліджували Н.П. Мешко, М.В. Поляков, І.П. Отенко, О.С. Преображенська та інші [8,9, 10]. Проте недостатньо вивченими залишаються екосистем комерціалізації інновацій університетів країн– інноваторів. Подальшого дослідження потребують успішні практики інноваційної активності студентів університетів як необхідної умови реалізації корпоративних та національних стратегій в умовах міжнародної конкуренції.

Формулювання мети. Теоретичні та методологічні засади інноваційного розвитку вищої освіти вимагають свого подальшого дослідження з метою формування механізму регулярного трансферу наукових та прикладних сучасних знань у сферу вищої освіти, що дозволить забезпечити високий якісний рівень підготовки кадрів у відповідності до потреб інноваційної моделі економіки в контексті забезпечення міжнародної конкурентоздатності. На основі аналітичного дослідження науково-теоретичних засад розвитку інноваційної економіки, звітів міжнародних організацій виявити характерні ознаки ефективності надання освітніх послуг в координатах економічного розвитку національної економіки в контексті забезпечення міжнародних конкурентних переваг в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність національної системи освіти доцільно оцінювати через макроекономічні параметри економіки країни та її рівень міжнародної конкурентоздатності. У цьому контексті Швейцарія, як об'єкт дослідження, є визнаним лідером у світі за рівнем цивілізаційного розвитку і має економіку, яка процвітає завдяки інноваціям.

За даними звітів WEF, за останні декілька років (з 2010 по 2014рік) Швейцарія займає перше місце у рейтингу глобальної конкурентоспроможності (табл. 1) і має самий високий у світі індекс інновацій - 64,8 [15].

Таблиця 1

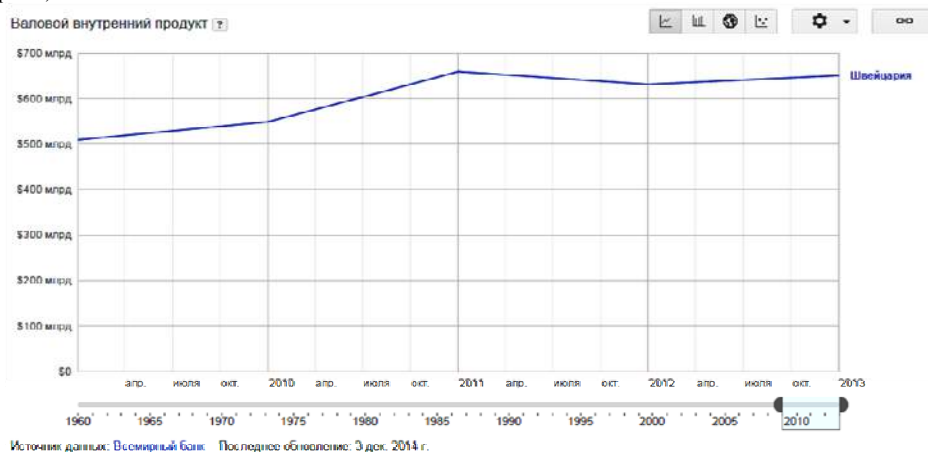
Динаміка рейтингу глобальної конкурентоздатності економіки країн Топ-10 за період 2010 - 2014 рр.

Країна	індекс глобальної конкурентоспроможності 2014		індекс глобальної конкурентоспроможності 2010	зміна позиції
	РЕЙТИНГ	ОЦІНКА	РЕЙТИНГ	
Швейцарія	1	5.67	1	0
Сінгапур	2	5.61	3	+1
Фінляндія	3	5.54	7	+4
Германія	4	5.51	5	+1
США	5	5.48	4	-1
Швеція	6	5.48	2	-4
Гонконг	7	5.47	11	+4
Нідерланди	8	5.42	8	0
Японія	9	5.40	6	-3
Великобританія	10	5.37	12	+2

Джерело: складено на основі [11-14]

Згідно з дослідженням «Innovation Union Scoreboard (IUS) 2014» [16] Швейцарія є успішною країною у глобальному вимірі завдяки відкритості національної економіки і інвестиційній привабливості наукових проєктів, особливо завдяки доходам, одержуваних від їх використання за кордоном. Велика кількість патентів, зареєстрованих торгових знаків і проєктних рішень свідчить на користь високого рівня інноваційної активності науковців і дослідників Швейцарії. Більша частина працюючих – це працівники численних наукомістких підприємств високотехнологічних галузей промисловості. Кількість малих і середніх підприємств, що виробляють нові продукти і технології в Швейцарії, вище в порівнянні з сусідніми країнами. Ефективність використання інноваційного потенціалу швейцарської економіки підтверджує зростаюча частка на глобальних ринках експорту високотехнологічної продукції (понад 74 відсотки від загального обсягу).

Швейцарія – високо розвинута індустріальна країна з інтенсивним сільським господарством, це один з головних світових фінансових і банківських центрів. При майже повній відсутності корисних копалин і власної паливно-сировинної бази, країна має високий рівень використання економічного потенціалу. Незважаючи на фінансову та економічну кризу в Єврозоні, швейцарська економіка розвивалася досить стабільно (рис.1).

Источник данных: Всемирный Банк. Последнее обновление: Э док. 2014 г.

Рис. 1. Динаміка рівня зростання ВВП Швейцарії в період з 2010 -2014 рр.

Джерело: [17]

За даними швейцарської статистики, темпи зростання економіки в 2013 р. склали 1,9%, обсяг ВВП - 650,4 мільярда USD. За показником виробництва ВВП на душу населення (79,9 тис. USD) Швейцарія посідає одне з провідних місць у світі. Рівень безробіття на початок 2012 р. складав лише 3,1% від працездатного населення.

Починаючи з 2011 р. (див. рис.1) в економіці Швейцарії стала спостерігатися тенденція до уповільнення економічного зростання, яка особливо виразно проявила себе в першому кварталі 2012 р. Так, приріст ВВП в першому кварталі 2012 р. по відношенню до четвертого кварталу 2010р. склав всього 0,3%. Експерти пов'язують цей процес, в першу чергу, з істотним зміцненням швейцарського франку по відношенню до основних світових валют і, відповідно, зниженням темпів зростання швейцарського експорту. Влітку 2013 р. Національний банк Швейцарії пішов на екстрені заходи - встановив верхню планку вартості національної валюти в 1,2 шв. фр. / евро, що призвело до деякого пожаття експорту в другому півріччі 2014 р.

В умовах посилення інноваційних факторів конкурентних переваг країн на глобальних ринках високотехнологічних товарів та послуг, критеріями якості національної освіти є ступінь її науковості, професійності, інтегрованості в суспільно-економічну систему трансферу знань. Швейцарія є одним із світових лідерів за якістю освітніх послуг, що надають національні вищі навчальні заклади цієї країни. За оцінками WEF, якісні показники національної системи освіти є найвищими в світі, а за останні роки (2013-2012 рр.) освіта у школах менеджменту визнана найбільш фаховою (табл.2).

Таблиця 2

Динаміка показників якості освіти Швейцарії у глобальному вимірі

Показник	Місце у рейтингу конкурентоздатності WEF та оцінка за шкалою від 1 до 7			
	2010 р.	2011р.	2012р.	2013р.
Якість освітньої системи	1 (5,9)	1 (6,0)	1 (6,0)	1 (6,0)
Якість природничо-математичної освіти	4 (5,8)	5 (5,8)	5 (5,8)	4 (5,9)
Якість освіти у школах менеджменту	3 (6,0)	3 (6,0)	1 (6,1)	1 (6,2)
Ступінь професійної підготовки кадрів	1 (6,4)	1 (6,4)	1 (6,5)	1 (6,5)
Доступність науково-дослідних та освітніх послуг	1 (5,7)	1 (5,7)	1 (5,7)	1 (5,7)

Джерело: складено на основі [11-14]

Найвищими у глобальному масштабі є показники професійної підготовки кадрів, доступність науково-дослідних та освітніх послуг, а також система надання освітніх послуг Швейцарії. Місце у п'ятірці найкращих в світі посідає природничо-математична освіта Швейцарії. Професійність освіти ґрунтується на диверсифікації напрямів професійної підготовки і впровадженні інтерактивних систем навчання майбутніх фахівців, які відповідають вимогам глобального ринку праці та запитам високотехнологічної економіки. У цьому контексті освіта, як галузь національної економіки, є джерелом трансферу знань і пропозиції ринку освічених працівників з високим рівнем інтелектуалізації праці, здатних до інноваційної діяльності в різних галузях економіки. Кількість студентів щорічно зростає, позитивна тенденція показника протягом багатьох років підтверджує доступність та масовість освіти в країні (рис. 2)

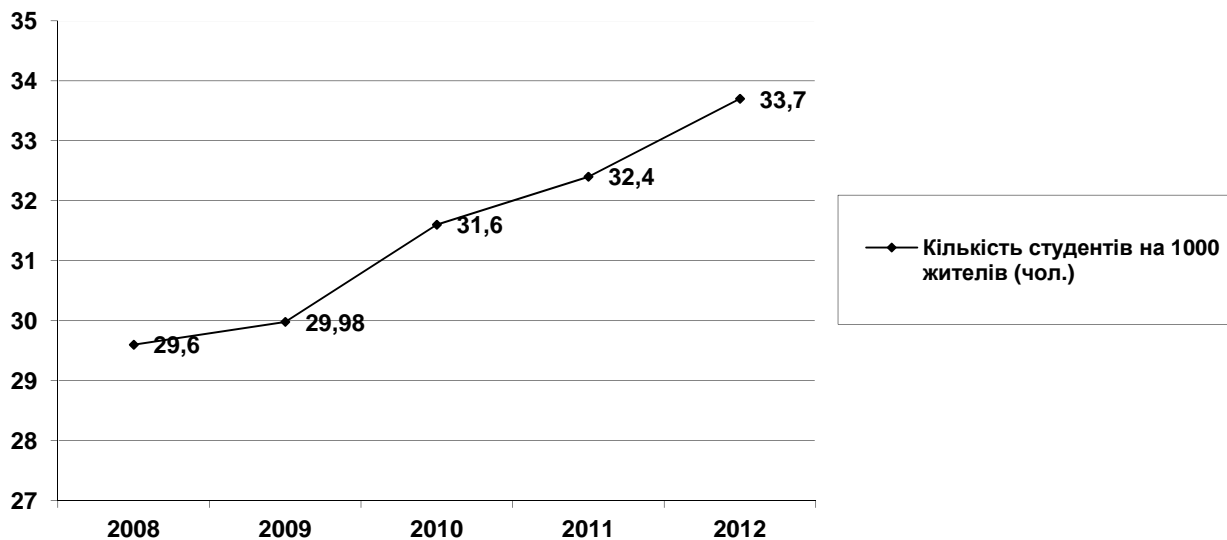

Рис. 2. Динаміка показника кількості студентів у розрахунку 1000 жителів (2008-2012 рр.)

Джерело: складено на основі [24]

Аналіз міжнародної статистики та аналітичних звітів за останні п'ять років дозволяє зробити висновки щодо пріоритетів розвитку національної освіти Швейцарії.

По-перше, освіта в країні розвивається системно і є керованим процесом: показники, за якими визначається якість освіти, в Швейцарії з року в рік або стабільні, або показують тенденцію до збільшення (табл.2).

Показником якості вищої освіти країни є міжнародне визнання швейцарських університетів світовою спільнотою та високий їх рейтинг у звітах різних інституцій. В Швейцарії багато відомих закладів освіти: 10 міжнародних університетів, серед яких Базельський університет, Бернський університет, Університет Женеви та інші; 2 федеральних технологічних інститути: Федеральна політехнічна школа Лозанни та Швейцарська вища технічна школа Цюріха; 4 інститути університетського рівня; 10 університетів прикладних наук та 16 педагогічних інститути [11]. Найкращим університетом Швейцарії за версією представлених рейтингів визнано Швейцарську вищу технічну школу Цюріха (табл.3, 4).

Таблиця 3
Динаміка міжнародного рейтингу провідних університетів Швейцарії за версією ARWU (Шанхай, Китай) 2010-2014 років

Університет	Рік	2010	2011	2013	2012	2014
Швейцарська вища технічна школа Цюриха		23	23	20	23	19
Цюрихський університет		51	56	60	59	56
Університет Женев		101-150	73	69	69	66
Базельський університет		86	89	83	85	90
Федеральна політехнічна школа Лозанни		101-150	102-150	101-150	101-150	96
Бернський університет		151-200	151-200	151-200	151-200	151-200
Університет Лозанни		201-300	201-300	201-203	201-300	151-200

Джерело: складено на основі [22]

Найнижчі позиції у рейтингах серед національних університетів посідають Бернський університет та Університет Лозанни. Зауважимо, що за досліджуваний період всі університети (окрім Цюріхського) покращили свої показники, що говорить про системні зміни в управлінні навчального процесу та розвитку інфраструктури університетів.

Таблиця 4
Динаміка міжнародного рейтингу провідних університетів Швейцарії за версією Times Higher Education за період 2010-2014 рр.

Університет	Рік	2010	2011	2012	2013	2014
Швейцарська вища технічна школа Цюриха		15	15	12	14	13
Федеральна політехнічна школа Лозанни		48	46	40	37	34
Базельський університет		95	111	142	74	75
Цюрихський університет		90	61	89	121	103
Бернський університет		-	112	151	157	132
Університет Женев		118	130	133	124	107
Університет Лозанни		136	116	130	132	136

Джерело: складено на основі [22]

По-друге, важливою доміантою системи освіти в країні є державна політика стимулювання університетської науки для співпраці з підприємницьким бізнесом для створення наукоємних підприємств на основі змішаних джерел фінансування.

Стимулювання інноваційної активності швейцарських підприємств держава здійснює в рамках реалізації державної політики в галузі освіти і наукових досліджень. Особливу увагу тут приділяють координації зусиль Швейцарських національних фондів наукових досліджень та Комісії з технологій та інновацій (КТИ) та приватного сектора. Саме КТИ є швейцарською державною організацією, що здійснює пряму підтримку швейцарських малих та середніх підприємств (МСП). Дана комісія здійснює проектне сприяння цільових дослідженнях, підтримку підприємств і новостворених інноваційних компаній (Start-Up сприяння). КТИ бере на себе витрати на дослідження, що проводяться у вищих навчальних закладах за замовленнями швейцарських підприємств, які необхідні для реалізації підприємствами інноваційних проектів.

За останні 10 років КТИ підтримала близько 4500 інноваційних проектів, в яких брало участь більше 5000 швейцарських підприємств, 80% з них - МСП. Загальні витрати на реалізацію даних проектів досягли 3 млрд. шв. франків, з них 40% на себе взяла держава. Бюджет КТИ на 2010-2014 рр. запланований у розмірі 532 млн. шв. франків. Також КТИ здійснює підтримку близько 100 новостворюваних підприємств у Швейцарії (Start-Up сприяння). Приблизно чверть з них отримує спеціальний «знак якості» - Start-up-Label, який визнається в Швейцарії знаком стійкого зростання компанії і забезпечує спрощений доступ до приватного ризикового капіталу. Компанії, відмічені цим знаком, залучають на рік до 100 млн. шв. франків.

В третє, важливим стратегічним пріоритетом розвитку освіти у Швейцарії є інтеграція університетської освіти та науки у глобальний науковий простір. Показник відсотка іноземних студентів, які навчаються в Швейцарії має стійку тенденцію зростання, відповідно збільшуються доходи університетів від надання освітніх послуг (рис.3).

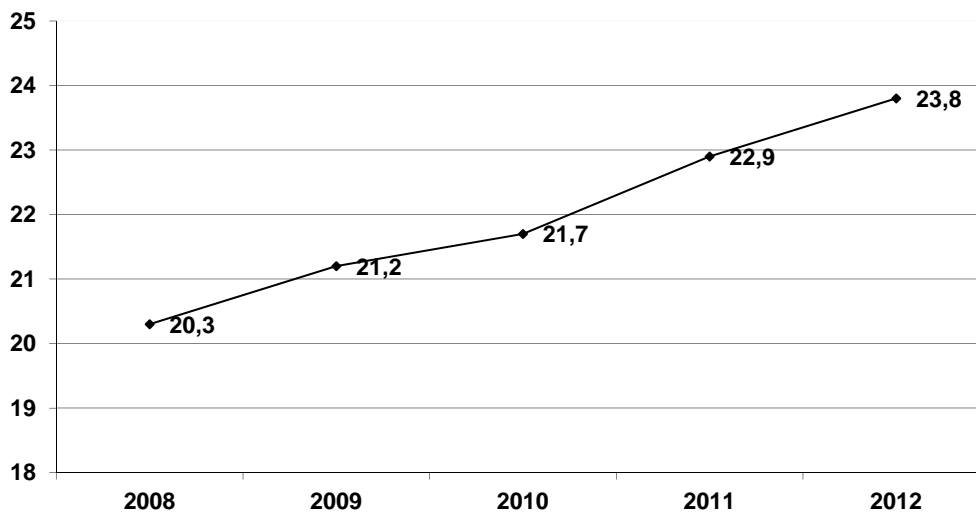

Рис. 3. Динаміка показника іноземних студентів у структурі закладів освіти Швейцарії за період (2008-2012 рр.), %

Джерело: складено на основі [25]

Збільшується наукова активність і результативність студентів та науковців Швейцарії про що свідчать наступні факти. За розрахунками, кількість наукових публікацій у міжнародних виданнях у середньому становить 3,2 на 1000 жителів, за цим показником країна є лідером в світі, що підтверджує статус країни з найякіснішою освітою(за 2009-2013 рр.) [18]. За оцінками експертів лише невелика частина результатів досліджень (в середньому, 89,7 патентів/ 1 млн. жителів) патентується, проте, за цим показником Швейцарія є другою в світі після Японії. Незначною є динаміка коливання кількості патентів за роками, що говорить про стабільність проведення досліджень науковими та освітніми закладами країни (табл.5).

Таблиця 5

Динаміка патентів зареєстрованих громадянами Швейцарії та їх співвідношення до загальної кількості населення країни (2009-2013 рр.)

Показник	Рік	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2013 р.
Загальна кількість патентів		690	699	707	708
Кількість патентів на 1 млн. жителів		90,91	89,73	89,83	89,05

Джерело: складено на основі [18] Інтегрованість національної освіти в суспільно-економічну систему трансферу знань визначається формами співпраці з бізнесом та органами самоуправління у сфері комерціалізації наукових розробок на основі нових екосистем та розвитку інноваційної активності студентів в реалізації інвестиційних та соціальних проектів.

Аналіз інституційних засад розвитку освіти показує, що швейцарський уряд сприяє підтримці участі національних підприємств у міжнародних дослідницьких програмах. Зокрема, Швейцарія бере активну участь у VII рамковій програмі наукових досліджень ЄС, в рамках якої на дослідження для МСП планувалося виділити в 2010-2014 рр. 1,3 млрд. євро [19]. Згідно звітів дві третини (73%) фінансів, призначених на науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки (НДДКР), у Швейцарії з 2009 до 2013 р. надходить з приватних джерел, а не від держави [20].

Науковість освіти забезпечує розкриття причинно-наслідкових зв'язків явищ, процесів, подій шляхом включення в засоби навчання науково перевірених знань, які відповідають сучасному рівню розвитку науки і є базисом формування нових знань та умінь студентів, викладачів та науковців.

Аналіз динаміки кількості науковців підтверджує тезу про зростання наукового потенціалу освітньої системи Швейцарії (рис. 3).

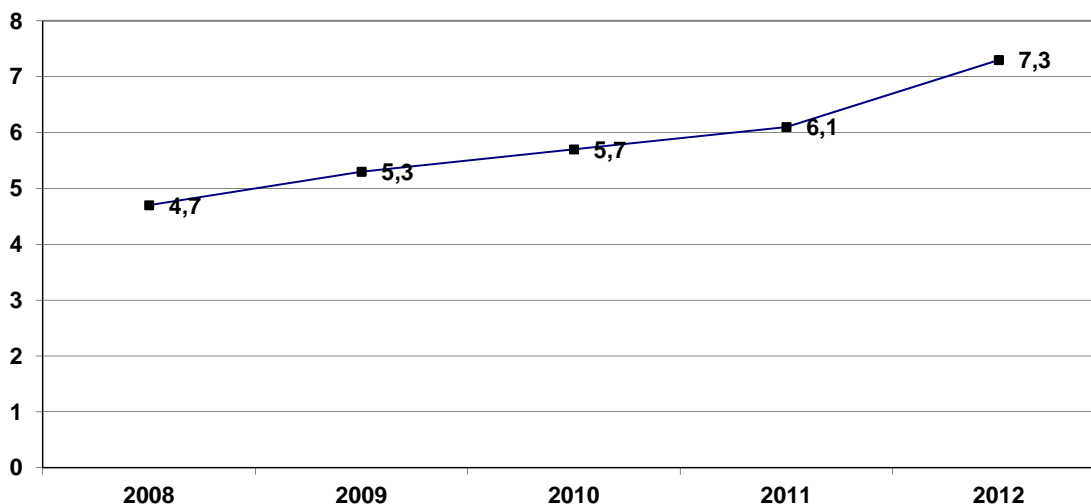

Рис. 3. Динаміка відносно показника кількості науковців у розрахунку на 1000 жителів (2008-2012 рр.) *Джерело: складено на основі [29]*

В четверте, орієнтація на «елітність» при відборі кращих професіоналів у сфері науки і освіти - це ще одна домінанта розвитку освіти Швейцарії. Університети та дослідницькі центри Швейцарії є партнерами багатьох глобальних дослідницьких проектів та програм і можуть залучати до роботи кращих спеціалістів різних профілів з різних країн. За показником кількості нобелівських лауреатів по відношенню до кількості населення Швейцарія займає перше місце в світі. 25 швейцарських вчених стали лауреатами Нобелівської премії, серед яких Альфред Ейнштейн, Анрі Дюнан та Вернер Арбер [26].

Розвиваючи інноваційну мобільність, вчені Швейцарії беруть участь в наступних міжнародних дослідницьких програмах:

1. Програма EU-FP в рамках Євросоюзу, спрямована на дослідження та технологічний розвиток;
2. EUREKA, спрямована на фінансування інноваційних проектів;
3. EMBC (Європейська конференція з молекулярної біології, Хайдельберг (Німеччина)) – основна мета цієї програми – підтримка інформаційного обміну між дослідниками молекулярної біології;
4. CERN – програма Європейської організації ядерних досліджень, Женева (Швейцарія), основна мета – надання коштів на спільні дослідження вчених різних країн в галузі фізики високих енергій;
5. CIESM, (Міжнародна комісія наукових досліджень Середземномор'я, Монако), яка ставить метою своєї діяльності просування науково-технічного співробітництва, підтримуючи використання національних науково-дослідних лабораторій та інші [27].

Як наслідок, економіка Швейцарії – одна з найбільш ліберальних і конкурентоспроможних економік світу. Швейцарія здатна підтримувати тісні економічні зв'язки з іншими країнами. Правова безпека, можливість прийняття довгострокових інвестиційних рішень, незначні правові обмеження, близькість науково-дослідних установ - це аргументи на користь Швейцарії - країни, привабливої для розміщення бізнесу. Про це говорить і те, що головні ТНК країни посідають високі місця у рейтингу компаній, підготовленому Forbes (табл. 6).

Показники найбільших ТНК Швейцарії в 2014 р. за рейтингом Forbes (млрд. дол.)

№ п.п.	Місце в світі	Назва	Обсяг продажів	Прибуток	Активи	Ринкова капіталізація
1.	36	Nestlé	99,4	10,8	135,4	239,6
2.	54	Novartis	57,9	9,2	126,3	227,4
3.	79	UBS	39,7	3,4	1,135,5	81
4.	84	Zurich Financial Services	71,9	4	397,1	45,8
5.	90	Roche Holding	50,5	12	69,9	253,7
6.	112	Credit Suisse Group	39,5	2,8	981,2	52,3
7.	132	Swiss Re	36,8	4,4	205,2	34,7
8.	169	ABB	41,8	2,8	48,4	60
9.	201	ACE	18,9	3,8	96,8	33,4
10.	328	Holcim	21,3	1,4	42,7	27,3

Джерело: складено на основі [28]

Вп'яте, посилення інноваційної функції освіти розглядається університетами як важлива складова їх сучасної місії. У Швейцарії діє розгалужена мережа виробників, постачальників товарів і послуг, дослідницьких університетів та інститутів, які тісно пов'язані між собою в рамках ланцюжка покупець-продавець, а також загальними технологіями та науковими проектами. В останні роки в Швейцарії був заснований цілий ряд промислових кластерів міжнародного значення завдяки прекрасним умовам для наукових досліджень і розробок, ефективній системі реєстрації та сертифікації, а також наявності високоосвічених, технічно кваліфікованих і в більшості своїй багатомовних співробітників. Складовою частиною сучасної економічної інфраструктури є організації та опорні пункти, що сприяють підприємницькій діяльності на початковому етапі.

По всій території Швейцарії є безліч технологічних парків та центрів сприяння починаючим підприємцям (рис. 3).

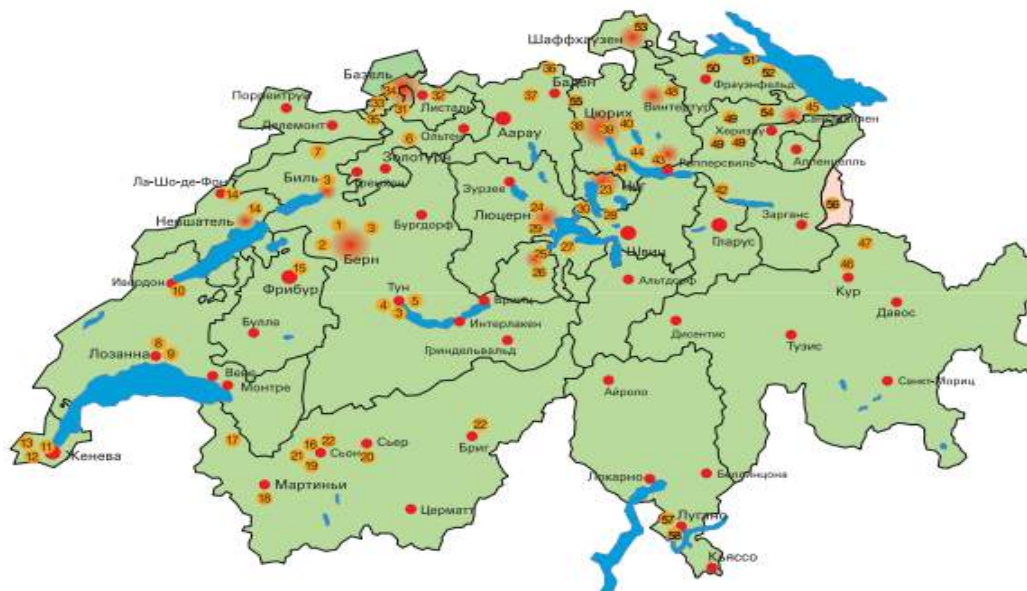

Рис. 4. Розташування на карті Швейцарії технологічних парків, 2013 р. [29]

Більшість з них є членами спеціалізованих асоціацій. Ці технопарки і центри, які характеризуються різною організаційною структурою, спеціалізацією і тематикою, виникли часто в результаті тісної взаємодії з вищими навчальними закладами або, в деяких випадках, за приватною ініціативою. Як правило, в таких центрах технологій можна на пільгових умовах орендувати приміщення на час стартового і початкового етапу діяльності компанії, використовувати спільну інфраструктуру та отримати консультацію фахівців.

Завдяки участі головних організацій парків технологій в міжнародних галузевих спільнотах, можна використовувати інфраструктуру технопарків на території всієї Європи. Це дозволяє прискорити і з найменшими витратами пройти складний стартовий етап. Крім того, у великих містах є окремі так звані бізнес-центри. Вони також служать для новостворених в Швейцарії іноземних фірм в якості первісної платформи ведення бізнесу, надаючи гнучкі можливості збільшення орендованих площ та доступ до інформаційної бази контактів.

Висновки. Проведені дослідження пріоритетів розвитку освіти Швейцарії дозволяють підтвердити науково-теоретичні засади інноваційної парадигми в наданні освітніх послуг в контексті забезпечення міжнародної конкурентоздатності національної економіки.

Виявлено п'ять основних домінант сучасної освіти Швейцарії, доведено вплив інтелектуального та наукового потенціалу країни на макро-показники національної економіки та цивілізаційний розвиток нації в цілому. Виявлено, основні фактори успіху управління інноваційним розвитком національної економіки Швейцарії в контексті забезпечення її міжнародної конкурентоздатності:

1. Підтримка інновацій в Швейцарії відбувається, насамперед, за допомогою створення вигідних і привабливих умов господарювання, регулювання процесу відбувається через механізм ринкової конкуренції.

2. Продуктивність праці та високий ступінь інновативності підприємств і фірм забезпечує висококваліфікований персонал. Тому одне з головних завдань держави у Швейцарії – забезпечення підтримки ефективної системи шкільної і вузівської освіти та їх зв'язку з наукою і виробництвом.

3. Тісна співпраця приватного та громадського сектору в науці. Парадигма інновативності стала відображенням віри в можливість постійного лінійного прогресу на основі кооперації академічної науки та індустрії. Єдиною умовою збереження конкурентоздатності країни є нарощування темпів впровадження інновацій, але потенціал науковців та форм кооперації є обмеженим. Отже для країни важливо шукати нові ресурси для збільшення можливостей науки та підприємництва країни.

Для країн з трансформаційною економікою, до яких належить Україна, важливо вивчати досвід інших країн та формувати власну систему домінант національної освіти через адаптацію кращих міжнародних практик.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Амоша О.І. Сучасні підходи щодо здійснення взаємодії академічної науки, освіти і промислового виробництва / О.І. Амоша, А.І.

- Землянкін, Г.В. Моїсєєв // Економіка та держава. - 2007. - № 3. - С. 4-7.
2. Глобальна економіка XXI століття: людський вимір / Д.Г. Лукьяненко, А.М.Поручник, А.М.Колот та ін.; за заг. ред. Д.Г.Лукьяненка та А.М.Поручника. – К.: КНЕУ, 2008. – 420с.
3. Голиченко О.Г. Высшее образование и наука: интеграция или партнерство? / О.Г. Голиченко // Экономика и математические методы. - 2005. - Т. 41. - № 1. - С. 119-127.
4. Досвід європейських університетів з комерціалізації інновацій та можливості його застосування в Україні: Монографія / Загальна редакція: В. Шатоха. – Дніпропетровськ: «Дріант», 2014. – 246 с., іл.
5. Катаєв О. Підходи до управління інноваційною діяльністю науково-освітнього комплексу / О. Катаєв // Економіка України. - 2007. - № 1. - С. 88-93.
6. Китова Г.А. Интеграция науки и образования в экономике знаний / Г.А. Китова, Т.Е. Кузнецова // Информационное общество. - 2005. - № 5. - С. 32-36.
7. Левицкий Ю.В. Становление целостности образования, науки и производства в информационном обществе автореф. дисс. на соискание научной степени д-ра филос. наук : спец. 09.00.01 [Электронный ресурс] / Ю.В. Левицкий. - Омск, 2007. - 30 с. - Режим доступа : vak.ed.gov.ru/announcements/filosof/LevickiYuV.doc.
8. Мешко Н.П. Управління інноваційно-інвестиційним потенціалом мезорівня в умовах міжнародної інтеграції: монографія / Н. П. Мешко. – Д.: Вид-во ДНУ, 2008. – 428 с.
9. Мешко Н. П., Поляков М.В., Суліма Є.М. Університет у національній інноваційній системі : Монографія / Н. П. Мешко. - Вид-во Дніпропетр. Нац. ун-ту, 2012. – 436 с.
10. Отенко І. П., Преображенська О. С. Розвиток компетенцій підприємства на основі стратегічних знань: Монографія. –Х. : ВД «Інжек», 2012. – 272.
11. The Global Competitiveness Report 2014-2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf
12. The Global Competitiveness Report 2013-2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/the-global-competitiveness-report-2013-2014/#section=countryeconomy-profiles-switzerland>
13. The Global Competitiveness Report 2012-2013 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf
14. The Global Competitiveness Report 2011-2012 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf
15. National Association of Manufacturers. Innovation Report 2013 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nam.org/innovationreport.pdf>
16. Innovation Union Scoreboard 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius/ius-2014_en.pdf
17. Офіційний сайт Світового Банку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>
18. OECD Factbook 2014. Economic, Environmental and Social Statistics [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-factbook-2014_factbook-2014-en
19. Офіційний сайт Swiss National Science Foundation [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.snf.ch>
20. Офіційний сайт economiesuisse [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economiesuisse.ch/de/themen/Seiten/default.aspx>
21. Університети Швейцарії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.webcitation.org/6IAkpBNKI>
22. Academia Ranking of World Universities [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.shanghairanking.com/World-University-Rankings/UK.html>
23. Рейтинг Times Higher Education [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings>
24. Students enrolled by type of institution [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=RENRL#>
25. Foreign/International students enrolled [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=CHAPTER_A_EAG2014_BACKUP#
26. Офіційний сайт Нобелівської премії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nobelprize.org/>
27. Higher Education and Research in Switzerland 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.sbf.admin.ch/campus-switzerland-e.html
28. Рейтинг The World's Biggest Public Companies журналу Forbes [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.forbes.com/global2000/list/#page:1 sort:0 direction:asc search: filter:All%20industries filter:Switzerland filter:All%20states>
29. Офіційний сайт Switzerland Global Enterprise [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.s-ge.com/sites/default/files/RU_Investorenhandbuch_120815_14.pdf

УДК 332.142:620

ОСНОВНІ ПЕРЕДУМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Саркісян Л.Г., к.е.н., старший викладач кафедри міжнародної економіки, Академія митної служби України (м. Дніпропетровськ)

Саркісян Л. Г. Основні передумови підвищення ефективності регіональної енергетичної політики

В статті розглянуті проблеми українського енергетичного комплексу у взаємозв'язку із екологічними проблемами регіону. Визначено роль еколого-економічних факторів при формуванні збалансованого, екологічно-узгодженого стратегічного планування регіону. Виокремлено провідні державні стратегічні нормативні акти, які впливають на розвиток регіону. Зазначено негативні чинники впливу, які погіршують стан галузі та ускладнюють пошук шляхів вирішення нагальних проблем. Узагальнено основні фактори реформування енергетичного комплексу у Європейському Союзі, які значно підвищили рівень конкурентоспроможності на світовому ринку енергоресурсів. Сформовано основні передумови розвитку енергетичного комплексу регіону, які дозволять перформатувати енергетичний баланс, збільшивши альтернативні джерела енергії в ньому, та скоротити кількість енергодефіцитних регіонів відповідно.

Ключові слова: енергетична політика, енергозбереження, сталий розвиток, альтернативні джерела, регіональна ефективність

Саркісян Л. Г. Основные предпосылки повышения эффективности региональной энергетической политики

В статье рассмотрены проблемы украинского энергетического комплекса во взаимосвязи с экологическими проблемами региона. Определена роль эколого-экономических факторов при формировании сбалансированного, экологически-согласованного стратегического планирования региона. Выделены ведущие государственные нормативные акты, которые имеют влияние на развитие региона. Определены отрицательные факторы влияния, которые ухудшают состояние отрасли и усложняют поиск способов решения острых вопросов. Обобщены основные факторы реформирования энергетического комплекса в Европейском Союзе, которые значительно повысили уровень